

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

*Присвячується 50-річчю з дня заснування
кафедри духових та ударних інструментів
Інституту мистецтв РДГУ*

**Ministry of Education and Science of Ukraine
Rivne State Humanitarian University
Department of wind and percussion instruments of RSHU**

**THE HISTORY OF FORMATION
AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF WIND MUSIC
IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE
OF UKRAINE
AND ABROAD COUNTRIES**

The collection of scientific works

Vol. 13

**Rivne
2021**

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра духових та ударних інструментів РДГУ**

*Присвячується 50-річчю з дня заснування
кафедри духових та ударних інструментів
Інституту мистецтв РДГУ*

**ІСТОРИЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

Збірник наукових праць

Випуск 13

**м. Рівне
2021**

УДК 780.8 : 780.64

I-90

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації *серія KB № 19865-9665 P***Збірник наукових праць видається з 2006 року.***Друкуються за ухвалою Вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 3 від 25 березня 2021 р.)***Редакційна колегія:****Цюлюпа С.Д.**, заслужений діяч мистецтв України, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ, **голова редакційної колегії;****Палаженко О.П.**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ, **відповідальний секретар;****Карняк А.Я.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Львів;**Качмарчик В.П.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Київ;**Рада Славінська**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Пловдив, Болгарія;**Стоян Караїванов**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Пловдив, Болгарія;**Пьотр Лято**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Краків, Польща;**Скороходов В.П.**, доктор культурології, професор, м. Мінськ, Республіка Білорусь;**Леонов В.А.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Ростов-на-Дону, РФ;**Круль П.Ф.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Івано-Франківськ;**Громченко В.В.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Дніпро;**Сверлюк Я.В.**, доктор педагогічних наук, професор, м. Рівне;**Вовк Р.А.**, кандидат мистецтвознавства, професор, м. Київ;**Яковчук Н.Д.**, кандидат мистецтвознавства, доцент, м. Київ;**Яковчук О.М.**, професор, заслужений діяч мистецтв України, м. Київ;**Кушнірук О.П.**, кандидат мистецтвознавства, старший науковий співробітник НАН України, м. Київ;**Гишка І.С.**, кандидат мистецтвознавства, доцент, м. Львів;**Прокопович Т.Ю.**, кандидат мистецтвознавства, доцент, м. Рівне;**Овчар О.П.**, кандидат мистецтвознавства, доцент, м. Харків;**Цюлюпа Н.Л.**, кандидат педагогічних наук, доцент, м. Рівне.**Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя.** Збірник наукових праць. Випуск 13 / Упорядник С.Д.Цюлюпа. – Рівне: Волинські обереги, 2021. – 180 с.

ISSN 2522-1590 (Online)

ISSN 2522-1582 (Print)

DOI 10.35619 префікс

У збірнику містяться результати наукових досліджень у жанрі духової музики, поєднані різні підходи дослідників до розкриття питань з історії виконавства на духових інструментах, створення духових оркестрів та перспективи їх розвитку, а також з методики викладання гри на духових інструментах.

Наукові статті висвітлюють корисну інформацію для викладачів, студентів, магістрантів, аспірантів та докторантів мистецьких закладів вищої освіти і широкого кола шанувальників жанру духової музики.

The collection contains the results of research in the genre of wind music, combines different approaches of researchers to disclose the issues of history performance on wind instruments, creation of brass bands and prospects for their development, as well as teaching the methodic of performance on musical instruments. Submitted problematics and scientific articles contain useful information for teachers, students, undergraduates, graduate students and doctoral students of art universities, as well as for a wide range of fans of the brass music genre.

УДК 780.8 : 780.64

**Збірник індексується в міжнародних науково-метричних базах
Google Scholar та Academic Resource Index Research Bib.***За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідають автори статей.**Погляди авторів можуть не збігатися з позицією редакційної колегії.*

ISSN 2522-1590 (Online)

ISSN 2522-1582 (Print)

DOI 10.35619 префікс

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2021

© Кафедра духових та ударних інструментів РДГУ, 2021

© Видавництво "Волинські обереги", 2021

З М І С Т

Історія та теорія музичного мистецтва

Цюлюпа С.Д. Еволюція діяльності кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ на ниві культури і мистецтва України	7
Вовк Р.А. Месіанство професора Володимира Апатського... ..	15
Леонов В.А. Теория исполнительства на духовых инструментах и терминология	23
Прокопович Т.Ю. «Contra spem spero» Володимира Рунчака: жанрово-стилістичний аспект	26
Скороходов В.П. Знаменитый земляк Владимир Николаевич Апатский	30
Гишка І.С. Труба у визначних творах композиторів XIX – початку XX століть (теситурно-виконавська проблематика)	37
Дондаков Ю.М. В.М. Апатський – вчитель мого життя!	45
Piotr Lato. Trio na klarnet, skrzypce i fortepian op. 53 Karola Rathausa. Refleksje od strony interpretacyjno-wykonawczej w obliczu niedawnego prawykonania utworu	48
Старко В.Г. В.М. Апатський – очільник української фаготової школи.....	53
Мельник О.Ю., Гундер П.М. Кларнетисти Івано-Франківської області: історико-ретроспективна розвідка	58
Трачук Л.Д. Перлина культури Подільського краю	65
Алтухов В.М. Три мистецькі вершини таланту Володимира Апатського	70
Віятник М.Ф., Жеграй Б.Б., Кушнірик М.М. Міжнародний конкурс молодих трубачів та валторністів імені Мирона Старовецького 1999-2018 роки: історичні аспекти становлення і діяльності.....	72
Скаб'як Я.М., Цюлюпа Н.Л. Відділ духових та ударних інструментів Калуського фахового коледжу культури і мистецтв в освітньому просторі Прикарпаття	78
Палаженко О.П., Вознюк І.М. Постать Самусенка Євгенія Федоровича у формуванні саксофонової школи міста Рівного.....	81
Кавунник О.А. Ретроспекція творчості Тимофія Докшицера й Валерія Посвалюка в контексті музикознавчої регіоніки.....	84
Гайдабура О.Д., Гайдабура В.О. Реформація та удосконалення естрадно-інструментального жанру в мистецькому житті України	88
Левчук О.А. Трубачі Хмельниччини в історії духового інструментально-оркестрового виконавства Поділля.....	94
Макаров Є.П. Естрадно-симфонічний оркестр Рівненського обласного академічного українського музично-драматичного театру в історії музичного мистецтва Волинського Полісся	97

Педагогіка та методика духового виконавства

Карп'як А.Я. Парадокси професії: у пошуках стилю (наукова праця під керівництвом народного артиста України, доктора мистецтвознавства, професора Апатського В.М.).....	100
Яковчук О.М. Ансамбль дерев'яних духових інструментів: композиційний ресурс використання фольклору.....	108
Концевич О.Ю. Виконавський універсалізм мистецтва трубоча як сучасна стратегія.....	112
Максименко Д.П. «Скарамуш» для саксофона з оркестром Д. Мійо: Інноваційні риси програмної романтичної сюїти.....	117
Фіськов Г.М. Формування метро-ритмічного чуття у студентів в процесі оркестрового музикування.....	122
Яковчук Н.Д. Жанр сюїти в творчості Олександра Яковчука.....	125
Кашперський В. П. Сучасні проблеми поняття культури звуку виконавців на духових інструментах.....	129
Голобородов Д.Ю. Специфіка підбору музичних інструментів та навчального репертуару для майбутніх мультиінструменталістів.....	131
Жульєва Л.В. В. Успенський. Концертино для тромбона з оркестром.....	135
Жульєв А.П. Система розігрування тромбоніста.....	142
Нижник Ю.В. Порівняльний аналіз постановок мундштука на губах музиканта-тромбоніста.....	147
Димченко С.С. Історія та розвиток методик гри на ударних інструментах.....	150
Крет М.В., Левчук Н.О. Музика як психотерапевтичний засіб впливу на емоційний стан людини.....	154
Терлецький М.М. Оркестрово-ансамблева підготовка духового оркестру як шлях до професійного зростання.....	158
Відомості про авторів.....	164
Презентація сучасних наукових, навчально-методичних та нотних видань духовиками України та зарубіжжя (2010-2021 роки).....	167

УДК 785.11:792.2(477.81)

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-2757-4325>*Макаров Є.П.,
м. Рівне*

ЕСТРАДНО-СИМФОНІЧНИЙ ОРКЕСТР РІВНЕНСЬКОГО ОБЛАСНОГО АКАДЕМІЧНОГО УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ В ІСТОРІЇ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ВОЛИНСЬКОГО ПОЛІССЯ

Анотація. У статті розглядаються питання творчої діяльності естрадно-симфонічного оркестру Рівненського обласного академічного українського музично-драматичного театру, надаються біографічні та творчі портрети диригентів і артистів колективу.

Ключові слова: естрадно-симфонічний оркестр, артист оркестру, театр.

Annotation. The article considers the issues of creative activity of the pop-symphonic orchestra of the Rivne Regional Academic Ukrainian Music and Drama Theater, provides biographical and creative portraits of conductors and artists of the orchestra.

Key words: pop-symphonic orchestra, orchestra artist, theater.

Важливою прикметою сьогодення є значне зростання ролі театру як мистецького явища в житті суспільства. Естетична культура людини пов'язана з його світоглядом, громадянською позицією та зрілістю. Саме тому, проблеми виховання гармонійної особистості тісно переплітаються з проблемами естетичного розвитку.

Одним із найбагатших і дієвих засобів естетичного виховання особистості є театр, музика та танець, які володіють величезною силою емоційного впливу і саме тому є дієвим засобом формування моральних та естетичних ідеалів та смаків.

Важливим чинником розвитку майстерності музиканта є професійна діяльність в оркестровому колективі, зокрема в оркестрі музично-драматичного театру. Тому лейтмотивом педагогічної діяльності у закладах вищої освіти є належна підготовка до оркестрової концертної практики виконавця на музичних інструментах в творчих колективах філармоній, театрів та професійних муніципальних оркестрах.

Проблемам дослідження історії становлення та розвитку українського музично-драматичного театру присвятили свої наукові праці дослідники-мистецтвознавці Д. Антонович, П. Гай-Нижник, Л. Білецька, Г. Веселовська, Р. Пилипчук, Л. Софронова; дослідженню творчої діяльності трупи Рівненського музично-драматичного театру присвячені наукові пошуки В. Богатирьова, Г. Борейко, І. Жилінського, Л. Савчин, Б. Столярчука та ін.; концептуальні ідеї щодо провідної ролі музики в діяльності театру висували О. Білас, І. Дюхтінг, Х. Новосад, В. Попов, К. Ратман; праці мистецтвознавців з питань функціонування естрадно-симфонічних оркестрів у трупах музично-драматичних театрів (О. Ізваріна та ін.). Надзвичайно цікавими є дослідження рівненських науковців Є. Власова, З. Крета, С. Цюлюпи, Б. Столярчука, І. Жилінського, Л. Савчин та ін.

Метою даної публікації є обґрунтування форм творчої діяльності естрадно-симфонічного оркестру Рівненського обласного академічного українського музично-драматичного театру та його роль у мистецькому житті Рівненщини.

Театр відносять до синтетичних видів мистецтва, тобто таких, в яких спостерігається синтез різних мистецтв: літератури, музики, хореографії, образотворчого та ораторського мистецтв тощо. І саме музика покликана стати необхідним компонентом загального сценічного образу театрального дійства. У театральному мистецтві вагому роль відіграє музичний супровід, який створює особливу атмосферу всього, що відбувається на сцені, допомагає краще розкрити та проникнути у внутрішній світ героїв. "Диригент та виконавці повинні бути багатогранними та всебічноосвіченими людьми та музикантами високого рівня. Театральні оркестранти повинні відповідати усім вимогам та тенденціям сучасного музичного мистецтва, зокрема бути різножанровими виконавцями, адже сьогодні оркестр грає вітчизняну класику, а завтра- популярні твори далеких зарубіжних композиторів або ж традиційну народну музику" [2].

Неможливо переоцінити роль естрадно-симфонічного оркестру в творчій діяльності колективу Рівненського обласного українського музично-драматичного театру. Оркестр створює музичний супровід вистав, активно займається концертною діяльністю, бере участь у бенефісах акторів тощо.

В різні роки головними диригентами оркестру Рівненського обласного українського музично-драматичного театру були талановиті музиканти С. Кисилевич, який працював диригентом театру з 1974 по 82 рр. С. Кисилевич здійснив постановки музичних вистав – "Піднята цілина" М. Шолохова,

"Білосніжка і сім гномів", Л. Устинова, "Розова павутина" Я. Мамонтова, "Старим козачим способом" А. Софронова; І. Куций, Є. Уляновський, В. Заяць працював на посаді головного диригента з 1986 по 1991 роки. Під його орудою творчим колективом театру були поставлені музичні вистави "Дами і гусари" О. Фредро, музика А. Кос-Анатольського "Сватання на Гончарівці" Г. Квітки-Основ'яненка, "Чорнобильська мадонна" І. Драча.

З 1991 року головним диригентом естрадно-симфонічного оркестру Рівненського обласного українського музично-драматичного театру працює народний артист України Зіновій Крет. Народився 30 жовтня 1959 року у с. Давидів Пустомитівського р-ну Львівської області. Музичну освіту здобув у Львівському музичному училищі імені С. Людкевича (1978 р.) та на кафедрі духових та ударних інструментів Рівненського державного інституту культури (1984 р., клас ст. викладача О. Г. Садового). У 1978-1980 рр. – служба в армії у складі дивізійного оркестру ЗСУ; з 1981 року – артист оркестру Рівненського муздрамтеатру. З 1991 року – диригент оркестру Рівненського муздрамтеатру. З 1995 р. – головний диригент цього колективу. У 1997 році отримав звання заслуженого артиста України, у 20017 р. – звання народного артиста України. В 1994–2019 роках працював викладачем-сумісником кафедри народних інструментів і доцентом кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Під керівництвом цього диригента, музиканта оркестр став лауреатом театрального фестивалю "Оплески Буковини" (м. Чернівці). З. Крет є автором музики до вистав "Кін IV" Г. Горіна, "Чарівник смарагдового міста" О. Волкова, "За дев'ятим порогом" О. Коломійця (1993 р.), "По ревізії" М. Кропивницького (1994 р.), "На перші гулі" С. Васильченка (1994 р.), "Мартін Боруля" І. Карпенка-Карого, "Канотьє" М. Коляди, "Ніч перед Різдвом" М. Гоголя.

Під орудою З. Крета естрадно-симфонічний оркестр театру здійснив музичне оформлення вистав: "Суперники" О. Манохіна, "Марія Тюдор" В. Гюго, "Сльози Божої матері" У. Самчука, "Тев'є" Г. Горіна, "Снігова королева" Є. Шварта, "Канотьє" М. Коляди, "Ніч на Івана Купала" М. Старицького, "Грай, шарманщик" В. Зіміна.

З. Крет є автором музичних постановок вистав: "Наталка Полтавка" І. Котляревського, М. Лисенка, "Запорожець за Дунаєм" С. Гулака-Артемівського, "Сорочинський ярмарок" Л. Юхвіда, М. Аваха (за М. Гоголем), "Пошились у дурні" М. Кропивницького, "За дев'ятим порогом" О. Коломійця, "Не судилося" М. Старицького, "А Рим палав коханням" М. Плавта та В. Шевелюффа, "За двома зайцями" Шевцова за М. Старицьким, "Моя чарівна леді" Ф. Лоу, "Господиня заїзду", "Ханума" А. Цагарелі, "Біла ворона", "Та неоднаково мені" по Т. Шевченку, "Не судилося" М. Старицького, "Пошились у дурні" М. Кропивницького, "Дами і гусари" П. Соліна, "Поцілунок Чаніті" Є. Шатуновського, "Сватання на Гончарівці" Г. Квітки-Основ'яненка та ін.

Надзвичайно цікавою стала робота оркестру під керівництвом диригента З. Крета в музичній виставі "Оперета,.. оперета" за літературним сценарієм О. Олексюка. На знак відкриття нового театрального сезону 2003-2004 років, 9 листопада відбулась прем'єра вистави. Ця вистава стала творчим внеском на підтвердження статусу театру як музично-драматичного. У сценарії постановки було широко використано музику з надзвичайно популярних оперет: "Принцеса цирку", "Фіалка монмартра", "Баядера", "Маріца", "Сільва" Імре Кальмана; "Хелло, Доллі" Г. Германа; "Джудітта" Ф. Легара; "Моя чарівна леді" Ф. Лоу; "Циганський барон" Йогана Штрауса; "Вільний вітер" та "Біла акація" Ісаака Дунаєвського; "Трембіта" Ю. Мілютіна; "Весілля в Малинівці" Б. Александрова. Разом з акторами театру, які володіють вокальною майстерністю, у виставі брали участь професійні співаки Рівненської обласної філармонії – народна артистка України Наталія – Марія Фарина, заслужений артист України Микола Швидків, заслужений працівник культури України Галина Попович, Світлана Брикіна.

В естрадно-симфонічному оркестрі Рівненського обласного українського музично-драматичного театру працюють надзвичайно талановиті, віддані своїй справі музиканти. Серед них: **Лариса Єрусалимець** – скрипка, музичну вищу освіту отримала в Петрозаводській державній консерваторії; **Володимир Карпенко** – бас-гітара, контрабас, музичну освіту здобув на кафедрі духових та ударних інструментів Рівненського державного інституту культури, клас заслуженого діяча мистецтв України, професора Богдана Столярчука; **Наталія Вернюк** – віолончель, музичну освіту здобула у Рівненському музичному училищі та Київській державній консерваторії імені П. Чайковського; **Ольга Турович** – скрипка, музичну освіту здобула на кафедрі народних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету; **Алла Муран** – альт, музичну освіту здобула у Рівненському музичному училищі; **Сергій Мартинюк** – труба, трембіта, навчався у Рівненському державному музичному училищі та на кафедрі духових та ударних інструментів Рівненського державного інституту культури, клас старшого викладача О. Садового; **Ярослав Малярський** – труба, закінчив магістратуру кафедри духових та ударних інструментів

Інституту мистецтв РДГУ, клас труби і диригування заслуженого діяча мистецтв України, професора С. Цюлюпи; **Ірина Негода** – флейта, музичну освіту здобула у Рівненському державному музичному училищі та музично-педагогічному факультеті РДГУ; **Олена Васьковець** – скрипка, музичну освіту здобула в Рівненському державному музичному училищі; **Володимир Ворончак** – гобой, випускник Тернопільського державного музичного училища і кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ; **Людмила Самчук** – альт; музичну освіту здобула на кафедрі народних інструментів Інституту мистецтв РДГУ; **Руслан Лотоцький** – альт, випускник Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка; **Олег Палаженко** – кларнет, кандидат педагогічних наук, доцент. Музичну освіту здобув в Тульчинському училищі культури та магістратурі кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ, клас заслуженого працівника культури України, доцента Д. Панасюка; **Олег Литвин** – тромбон, трембіта, навчався у Рівненському державному музичному училищі, клас П. Козоровицького і І. Данилюка, та на кафедрі духових та ударних інструментів Рівненського державного інституту культури, клас доцента М. Терлецького; **Андрій Чернуха** – валторна, музичну освіту здобув у Херсонському музичному коледжі. На даний час є магістрантом кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ, клас доктора педагогічних наук, професора Я. Сверлюка; **Анатолій Оксенюк** – саксофон, кларнет, навчався у Рівненському музичному училищі та Петрозаводській консерваторії; **Сергій Димченко** – ударні інструменти, музичну освіту здобув у Рівненському державному музичному училищі, клас Л. Котлара, та на кафедрі духових та ударних інструментів Рівненського державного інституту культури, клас Л. Котлара. На основній роботі працює старшим викладачем кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ; **Валерій Кравчук** – концертмейстер оркестру, випускник Новосибірської державної консерваторії.

Висновки. Колектив оркестру Рівненського обласного академічного українського музично-драматичного театру за період трудової діяльності зробив вагомий внесок у розвиток культури та мистецтва на теренах Волинського Полісся. Музичне оформлення і супровід музичних вистав та концертних програм завжди відзначались високим рівнем професійного виконавства артистів оркестру та його диригентів.

Література

1. Жилінський І.Ф. Історія театрального мистецтва Рівненщини / Науковий редактор Богдан Столярчук. – Рівне: Видавець О. Зень, 2009.- 660 с.: іл.
2. Крет З.М. Музика в театрі: Навчально-репертуарний посібник. Рівне: Дока центр, 2011. – 232 с.
3. Савчин Л.М. Рівненський обласний академічний український музично-драматичний театр. / Л.М. Савчин. – Монографія. – Рівне: Волинські обереги, 2010. – 332 с.
4. Столярчук Б.Й. Митці Рівненщини. Енциклопедичний довідник. 2-ге вид., допов. – Рівне: видавець О. Зень, 2011. – 386 с.

Наукове видання

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

Збірник наукових праць

ВИПУСК 13

Редактор-упорядник
Степан Цюлюпа

Верстка
Віталій Власюк